

«цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». – Одеса, 2016. – 23 с.

4. Лучков І. Чому платити за контент – це добре?. / Іван Лучков. – 2017. – URL: <https://wylsa.com/buydontsteal>

*Редько Анастасія Геннадіївна,
студентка 3-го курсу факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Деревнін В.С.*

ПРАВОМІРНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТВОРУ БЕЗ ЗГОДИ АВТОРА

Результати інтелектуальної діяльності утворюють елемент культури, важливість якого важко переоцінити. Даний аспект знаходить своє втілення і в деяких міжнародних правових актах. Зокрема, в статті 27 Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року закріплено, що кожна людина має право на захист її моральних і матеріальних інтересів, що є результатом наукових, літературних або художніх праць, автором яких він є, декларується право вільно брати участь у культурному житті суспільства. У статті 7 Декларації принципів міжнародного культурного співробітництва від 4 листопада 1966 року відзначається, що широке поширення ідей і знань, засноване на максимально вільному обміні і зіставленні, є необхідним для творчої діяльності, шукання правди і розквіту людської особистості.

Специфіка суспільних відносин, регульованих авторським правом, передбачає необхідність ґрунтовних досліджень, спрямованих на встановлення балансу інтересів в авторському праві. Розгляд питань правового регулювання вільного використання творів веде до виявлення найбільш значущих спільних позицій приватних, громадських та публічних інтересів і формулювання рішень, які сприятимуть появі нових творів і забезпечення їх доступності для публіки. Саме тому питання щодо правомірного використання твору без згоди автора є надзвичайно актуальним у сьогоденних реаліях нашої держави.

Виключно авторським правом є право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору. Порушення даного положення є підставою для звернення до суду за захистом порушених прав.

В той же час українське законодавство, з метою встановлення певного балансу суспільства і авторів, закріплює обмеження майнових прав авторів та інших осіб, що мають авторські права.

Статтею 444 Цивільного кодексу визначено наступні випадки даного використання:

- як цитата з правомірно опублікованого твору або як ілюстрація у виданнях, радіо- і телепередачах, фонограмах та відеограмах, призначених для навчання, за умови дотримання звичаїв, зазначення джерела запозичення та імені автора, якщо воно вказане в такому джерелі, та в обсязі, виправданому поставленою метою;
- для відтворення у судовому та адміністративному провадженні в обсязі, виправданому цією метою;
- в інших випадках, що передбачені законодавчими актами.

При цьому, обов'язком особи, яка використовує твір є зазначення ім'я автора твору та джерела його запозичення. Саме даний правовий припис є основоположним у визначенні правомірності такого використання. У першу чергу, при наявності спору, має встановлюватися факт зазначення автора та джерела твору, а в подальшому вже зовнішнє оформлення конкретного матеріалу.

Група авторів, зокрема В.М. Крижна, Н.Є. Яркіна, В.І. Борисова пов'язують існування в законодавстві подібних випадків в першу чергу з тим, що об'єкти авторського права є тими складовими культурного середовища, що мають базисне значення для науково-технічного та духовного розвитку певного суспільства. Об'єкти авторського права мають виключну освітню, наукову та культурну цінність.

Однак, крім зазначених цілей, що без сумніву, є визначальними, проте не єдиними, вільне використання передбачається, наприклад із соціальною метою (можливість дозволеного використання творів сліпими й іншими особами з обмеженими фізичними властивостями); для адміністративних потреб (відтворення творів для судового й адміністративного провадження; відтворення творів в особистих цілях. Але при визначенні поняття доречно відмовитися від перерахування цілей, з огляду на їх широкий перелік.

На противагу положенням Цивільного кодексу, Закон України «Про авторські та суміжні права» встановлює вичерпний список випадків використання творів. Таких підстав у статті 21 Закон передбачає 12, наприклад відтворення у каталогах творів, виставлених на доступних публіці виставках, аукціонах, ярмарках або у колекціях для висвітлення зазначених заходів, без використання цих каталогів у комерційних цілях; публічне виконання музичних творів під час офіційних і релігійних церемоній, а також похоронів в обсязі, виправданому характером таких церемоній; адаптація існуючих і створюваних

аудіовізуальних творів для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією шляхом застосування аудіодискрипції тощо [2].

Проаналізувавши вищевказані законодавчі норми ми можемо визначити ознаки, за яких можливе використання об'єктів авторського права та суміжних прав будь-якими особами:

- без дозволу суб'єктів авторського права (ця ознака вважається визначальною, тому що пов'язана з принципом свободи використання об'єктів авторського права іншими особами без дозволу суб'єктів цих прав (без укладення з ними відповідного договору);

- без виплати винагороди суб'єктам цих прав (у разі відсутності потреби в отриманні дозволу від уповноваженої особи на використання об'єкта авторського права відпадає необхідність виплати їй винагороди);

- з дотримання певних умов (має уточнювальний характер, що полягає у встановленні певних меж вільного використання. Такими умовами є: правомірне оприлюднення об'єктів авторського права та суміжних прав; дотримання особистих немайнових прав);

- виключно у випадках, спеціально передбачених нормою закону [3].

Отже, інститут використання об'єктів авторського права без згоди автора відіграє ключову роль у встановленні балансу приватних та суспільних інтересів. Разом з цим, необхідно уніфікувати норми цивільного законодавства із суміжними нормативно-правовими актами, що сприятиме чіткому розумінню норм законодавства й ефективному застосуванню їх на практиці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Право інтелектуальної власності України: Конспект лекцій / Авт.: В.М. Крижна, Н.Є. Яркіна.; За ред. В.І. Борисової. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – 112 с.
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – ст.64.
3. Троцька В. Сутність вільного використання об'єктів авторського права і суміжних прав // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2014. – № 4. – С. 19-28.
4. Цивільний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – ст.356.